Nijmegen

Postadres
Gemeente Nijmegen
Postbus 9105
6500 HG Nijmegen

Bezoekadres
Korte Nieuwstraat 6
6511 PP Nijmegen

T 14 024
nijmegen.nl

Contactpersoon
Joris Medema, Annemiek Nieuwenhuis
j.medema@nijmegen.nl
T 024-3299145

Ons kenmerk
E20.005830

Aan de gemeenteraad van Nijmegen

Datum 8 december 2020
Onderwerp Ervaringen inzet Wet Bibob & bestuursrechtelijk aanpak

Geachte leden van de raad,

In de Stadsbegroting 2019-2022 heeft uw raad besloten om de inzet van de Wet Bibob uit te breiden en hiervoor middelen beschikbaar te stellen. Daarnaast is gevraagd een extra impuls te geven aan de bestuursrechtelijke aanpak van ondermijning door capaciteit beschikbaar te stellen voor juridische ondersteuning. Met deze brief informeren wij u over de voortgang en de ervaringen die we inmiddels hebben opgedaan.

Het belang van een integere overheid
De aanpak van ondermijning is een belangrijk speerpunt van onze gemeente. Bij ondermijning vermengen boven- en onderwereld (georganiseerde criminaliteit) zich op een manier die de fundamenten van de rechtstaat aantast, waaronder mede-aantasting van de integriteit van de (lokale) overheid. Bij de aanpak van ondermijning willen we actief criminelen aanpakken maar juist ook voorkomen dat criminelen worden gefaciliteerd door de overheid. Integer handelen van de overheid is hierbij essentieel. We willen voorkomen dat onze diensten worden misbruikt om criminele processen te ontplooien en dat misbruik wordt gemaakt van overheidsgelden.

We gaan daarom ons integriteitsbeleid aanpassen. We hebben diverse mogelijkheden om de integriteit van partijen te toetsen en we gaan dit de aankomende tijd breder inzetten. We kunnen onder andere vragen om een Verklaring Omtrent Gedrag aan te leveren, vragenlijsten in te vullen, financieringspapieren te overhandigen en/of een verklaring van betalingsgedrag te verstrekken. Als sluitstuk kunnen we, op basis van de Wet bevordering integriteitsbeoordelingen door het openbaar bestuur (Wet Bibob), een Bibob-toets inzetten. Dit ingrijpende instrument willen we alleen daar inzetten waar we de meeste risico's op criminele dan wel onrechtmatige activiteiten aannemelijk achten.

Sinds 2004 passen we de Wet Bibob toe op een aantal beschikkingen zoals drank- en horecavergunningen, exploitatievergunningen en een aantal specifieke omgevingsvergunningen. Uit jarenlange ervaring met de toepassing van de Wet Bibob blijkt dat het doen van een Bibob-toets een positieve preventieve werking heeft. Een goed

Bibob-beleid van een gemeente schrikt malafide ondernemers af en kan het ongewild faciliteren van criminele activiteiten tegengaan.

In 2018 heeft LokaleZaken, gespecialiseerd in onderzoek en advies ten aanzien van lokaal bestuur en veiligheidsbeleid, tijdens een onderzoek naar de weerbaarheid van onze gemeente geconcludeerd dat integriteitstoetsen in Nijmegen beperkt wordt ingezet als bijdrage in de aanpak van ondermijning. Dit ondanks de risico's die er liggen ten aanzien van drugscriminaliteit, vastgoed, uitbuiting en zorgfraude. De conclusie van dit onderzoek is aanleiding geweest om in de Stadsbegroting 2019 middelen beschikbaar te stellen voor de uitbreiding van de Bibob-toets naar vastgoed en het sociaal domein. In het afgelopen jaren hebben we de basis gelegd om op deze twee domeinen de Wet Bibob in te bedden in procedures en werkprocessen. Met deze brief informeren wij u over de voortgang van de inzet van de Wet Bibob en de ervaringen die inmiddels zijn opgedaan met dit instrument.

Maatschappelijk effecten
Het belangrijkste resultaat is dat we zoveel mogelijk tegengaan dat criminelen gebruikmaken van onze diensten en producten. Daarmee beschermen we de bonafide ondernemers, onze inwoners en vooral ook de kwetsbaren onder hen. Door ons te richten op het toetsen van de integriteit van partijen kunnen we bijdragen aan een gezond ondernemersklimaat, voorkomen dat criminelen misbruik maken van onze vergunningen, subsidies of opdrachten en misbruik van overheidsgeld verhinderen.

Een belangrijk effect is dat we op deze manier eveneens bijdragen aan het vertrouwen als basisbeginsel van een gezonde samenleving en een levende rechtsstaat. De Wet Bibob helpt bij het organiseren van de transparantie en de duidelijkheid die nodig zijn om het wederzijdse vertrouwen tussen overheid en burgers in stand te houden.

Toepassing
Een Bibob-onderzoek is een zwaar middel, waarbij we privacygegevens opvragen en onderzoek doen, onder andere naar levensgedrag en naar financiële en fiscale achtergronden. Met de Wet Bibob proberen we steeds de juiste balans te vinden tussen de inbreuk op de persoonlijke levenssfeer van betrokkene en de bescherming van het openbaar belang. De Wet Bibob kan alleen worden ingezet als reeds bestaande mogelijkheden om bijvoorbeeld een vergunning te weigeren zijn benut. We dienen vanwege dit zogeheten subsidiariteitsbeginsel nadrukkelijk ook eerst die andere mogelijkheden te gebruiken. Het proportionaliteitsbeginsel houdt in dat de resultaten van de Bibob-toets evenredig moeten zijn aan de mate van gevaar. Daar kijken we ook altijd goed naar.

Uitbreiding
De wens van uw raad om de Bibob-toets uit te breiden naar vastgoedtransacties en het sociaal domein wordt stapsgewijs verwezenlijkt. Het is namelijk niet wenselijk om het gehele toepassingsbereik van de Wet Bibob aan een Bibob-toets te onderwerpen gelet op capaciteit, proportionaliteit en het inrichten van werkprocessen. We willen dit instrument

inzetten op de domeinen waar de risico's het grootst zijn. Daar waar er minder risico's zijn, gaan we andere vormen van integriteitstoetsen toepassen.

Vastgoed: Bibob-toets uitvoeren bij alle aan-en verkopen en het vestigen van zakelijke rechten
In 2019 is het toepassingsbereik van de Bibob-beleidsregels verruimd naar een aantal vastgoedtransacties. De ervaringen die we hiermee op hebben gedaan zijn positief en het bereik van de Wet Bibob is recentelijk uitgebreid naar een verplichte toets bij alle aan- en verkopen van vastgoed en het vestigen van zakelijke rechten van de gemeente Nijmegen. Naast de uitbreiding gaan we ook een aantal categorieën uitsluiten omdat we hier een laag risico op misbruik hebben geconstateerd. Het is niet proportioneel om bij deze categorieën (zoals natuurlijke personen die een woning kopen voor eigen gebruik, rechtspersonen met een overheidstaak, woningcorporaties, nutsbedrijven en overheidsinstellingen) een Bibob-toets te hanteren.

Sociaal domein: Bibob-toets uitvoeren bij de meest risicovolle beleidsdomeinen
De wens om de Wet Bibob in te zetten in het sociale domein is pas sinds de wijziging van de wet op 1 augustus 2020 daadwerkelijk mogelijk geworden. Sindsdien kunnen we de Wet Bibob ruimer toepassen bij overeenkomsten voor overheidsopdrachten. Deze verruiming maakt het mogelijk om bij de voorbereiding van een beslissing over overheidsopdrachten eventuele malafide ondernemers te screenen en uit te sluiten. Dat willen we alleen doen daar waar de grootste risico's zijn. Op basis van het aantal meldingen bij het Regionaal Meldpunt Zorg, een risicoscan van het Informatie Knooppunt Zorgfraude, een uitvraag van beleidsadviseurs en mediaberichten is een eerste selectie van (potentieel) risicovolle beleidsdomeinen naar voren gekomen. Deze hebben we verder inhoudelijk geanalyseerd, waarna we onlangs besloten hebben om een verplichte Bibob-toets uit te voeren bij nieuwe aanbestedingen, contracten en subsidies op de volgende beleidsterreinen: ambulante Wmo/dagbesteding (inclusief dagbesteding ouderen), taal/inburgering en jeugd-ggz. Ons besluit om deze verplichte toets uit te voeren is genomen voor de jaren 2021-2024, waarna we gaan evalueren om te bekijken of we dat willen continueren en/of verder willen uitrollen. Voor de overige beleidsdomeinen gaan we andere, minder ingrijpende vormen van integriteitstoetsen toepassen.

De relatie met de aanpak van ondermijning
Met Bibob-onderzoeken investeren we in het voorkomen van ondermijning. Maar in samenhang hiermee is het belangrijk is om het bestuurlijk optreden van de burgemeester tegen met name drugscriminaliteit, een belangrijk fenomeen bij ondermijning, goed te faciliteren. Daarom heeft uw raad in de Stadsbegroting 2019-2022 besloten om hiervoor ook extra middelen beschikbaar te stellen.

Deels heeft dit vanaf het begin van dit jaar geresulteerd in een forse stijging van het aantal bestuurlijke maatregelen. Vonden er in 2019 nog 7 drugssluitingen plaats, dit jaar is het aantal sluitingen tot 1 november al opgelopen tot 23. Deze toename is overigens ook te danken aan het verscherpte beleid. Waar voor de beleidswijziging woningen zelden tot nooit konden worden gesloten, zijn door de aanscherping dit jaar al 11 woningen gesloten

voor de duur van 3 maanden. Ook de aanpak van voorbereidingshandelingen (verkoop van productiemiddelen of middelen ter bevordering van drugshandel) begint vorm te krijgen. Eén growshop is inmiddels langdurig gesloten en bestuurlijke acties tegen enkele andere growshops en een smartshop zijn in voorbereiding.

Conclusie
Mede dankzij de inzet van de Wet Bibob weren we al een aantal jaar malafide ondernemers uit onze gemeente. De nadruk lag daarbij vooral op de ondernemers in de horeca. Met de uitbreiding zetten we cruciale stappen om andere domeinen die voor malafide ondernemers aantrekkelijk kunnen zijn eveneens te beschermen.

De middelen die uw raad hiervoor beschikbaar heeft gesteld, komen tevens ten goede aan de handhaving. Handhaven doen we immers achteraf, maar als we preventief criminelen uit onze stad kunnen weren, besparen we handhavingscapaciteit.

Misbruik van vergunningen, subsidies of andere voorzieningen leidt tot wantrouwen en hoge kosten. Het is frustrerend wanneer ondermijning gefaciliteerd wordt door onze eigen procedures, besluiten, subsidies, vergunningen, verkopen of opdrachten. Door dit op kwetsbare domeinen tegen te gaan met het preventief weren van criminelen investeren we ook in het maatschappelijke vertrouwen dat de basis is voor onze samenleving.

Hoogachtend,

Het college van burgemeester en wethouders van Nijmegen

mr. drs. A.H. van Hout
gemeentesecretaris

drs. H.M.F. Bruls
burgemeester